

غزلهای سعدي

(بخش نخست از الف تا عین)

بکوشش نورالله ایران پرست . از امتیازات کتابخانه دانش (سال ۲۵۳۵)
در ۴۷۸ صفحه ، قطع وزیری، کاغذ و چاپ و جلد ممتاز

«هر متاعی ز معدنی خیزد

شکر از مصر و سعدي از شیراز»

آقای ایرانپرست سالهای دراز است که در آثار سعدي تتبع میکند و نتیجه کارایشان آنچه به چاپ رسیده و منتشر شده یکی «گلستان» به سال ۱۳۴۹ شمسی (۲۵۲۹ شاهنشاهی) و دیگری «بوستان» که سه سال بعد با مقابله هفت نسخه خطی و ده نسخه چاپی به طرز نفیس و آبرومندی انتشار یافت و اکنون پس از آن دو، نخستین مجموعه غزلهای سعدي سیصد و چهل و چهار غزل در قافیه و ردیف الف تا عین به دست ادباندان و هنر دوستان میرسد و امید است باقی غزلها نیز در جلد دوم بزودی درآید.

نشر دهندگان آثار سعدي در سالهای اخیر کوشیده اند تا متن صحیح در دسترس علاقمندان بگذارند و بدین منظور یک نسخه قدیم را متن قرار داده و اختلاف چند نسخه را در حاشیه آورده اند و گفته اند:

«... که نسخه برداران در روزگار گذشته هر یک به نوبت در آثار سعدي دست برده اند

بنابر این نسخه هر چه قدیمتر باشد از تحریف بیشتر مصون مانده است.»

آقای ایرانپرست ضمن تأیید دخالت نسخه برداران می نویسد:

«اما نسخه های قدیم را تنها به سبب قدمت آنها، بر نسخه های جدید برتری نمی نهند.

آن نسخه معتبر میباشد که از روی نوشته سعدي و یا نسخه ای که او دیده است و با ایمان ردقت لازم نقل شده باشد، هر چند که تاریخ استنساخ آن سی سال پیش باشد. اما نسخه ای که از زیر دست کاتبی بی بند و بار و بیادقت و بیاساسی که خود را مجاز به تصرف و دستکاری در نوشته سعدي دانسته است، بیرون آمده باشد اگرچه تاریخ کتابت آن در روزگار حیات سعدي باشد، از اعتبار خالی است. همچنین ممکن است کاتبی متأخر نسخه ای را که پیش روی

خود داشته است با توجه لازم و وفاداری نقل کرده باشد، در حالی که نسخه مورد استنساخ وی به دست کاتبی بی پروا و بی‌دقت به پایان رسیده باشد.

میتوان گفت بیشتر عیب‌هایی که در گلستان و بوستان و سایر آثار سعدی دیده میشود، نتیجه سهل‌انگاری یک یا چند کاتبی است که نزدیک به زمان مصنف زیسته‌اند، زیرا اگر نسخه بردارانی که در مدت هفتصدسال کتابت کرده‌اند، هر یک اندک دخالت و تحریف روا داشته بودند، اکنون از نوشته سعدی در نسخه‌های موجود چیزی به چشم نمی‌خورد. یعنی سراسر دگرگون شده بود. اما تفاوت میان نسخه‌های یافت شده بسیار نیست و سخن سعدی در همه صفاتی که با نام او به دست فرزندان قرن بیستم رسیده است همچنان می‌درخشد، یعنی غنر سعدی در آن آشکار است و تصرف‌های بیخردان نیز در جنب آن هنر سخت پدیدار. خوشبختانه سعدی اثر منظوم زیاد دارد و از آن‌جا که دخالت کاتب و مدعی در نظم نادر صورت می‌یابد شعر سعدی بیشتر مصون مانده است و به شناختن نشرش کمک بسیار میکند، خودنمایی و پایداری خاصیت غنر می‌باشد و دلنشینی نشان آن...»

دانشمند فقید میرزا عبدالعظیم خان قریب که گلستان را پس از مقابله چند نسخه خطی چاپ و منتشر کرده است، چنین اظهار نظر کرده است که:

«سعدی چند بار در کتاب خود دست برده است و سبب اختلاف نسخه‌ها آن‌ها است که کاتبان متعدد در قرنها گذشته از روایتهای گوناگون نسخه برداشته‌اند.» دو کس دیگر نیز که پس از مرحوم قریب به نشر آثار سعدی دست یازیده‌اند با این نظر همراه شده‌اند اما آقای ایرانبهرست برخلاف این عقیده است و می‌نویسند که:

«نظم و نشر سعدی به اقتضای طبع سرشار و با دقت استادانه به وجود آمده و در میان آشنایان منتشر شده و رونوشت آن در اندک زمان به مراکز علمی جهان اسلام رفته است، و آنچه در دست می‌باشد همان نفاستین و واپسین دستنویس سعدی است به اضافه تصرف‌های چند کاتب لاابالی.»

سخن در مورد کتاب حاضر است. غزل‌های سعدی همه در نهایت روانی و شیوانی و دلپذیری وزاده دانش و خرد و اندیشه بلند و تسلط‌گوینده بر زبان است و پیدا است که آنها را در روزگار میان‌سالی و کمال‌ساخته و پرداخته و هدف او هنر آفرینی بوده است و بس. از این پس ارزش ادبی و هنری آنها بر فارسی‌زبانان و فارسی‌دانان آشکار خواهد شد، و به عقیده نویسندگان این چند سطر مجموعه حاضر از دیگر چاپها و نیز نسخه‌های خطی شناخته شده و به نوشتار سعدی نزدیک‌تر است.

در باره زندگانی سعدی نوشتار بسیار است، اجمالاً گفته میشود که در آغاز قرن هشتم هجری در شیراز به دنیا آمد، در جوانی به بغداد رفت نزدیک به سی سال در آن نواحی و

کشورهای خاور نزدیک زیست و از محضر بزرگان علم و ادب بهره برداشت و مطالعه کرد و هنر آفرید.

چکیده فلسفه و مدینه فاضله خویش «بوستان» را در سال ششصد و پنجاه و پنج هجری قمری و شاهکار نثر «گلستان» را یک سال پس از آن به فارسی زبانان و هنر دوستان آن زمان و آیندگان پیشکش کرد. تخلص خویش را از نام شاهزاده هنر دوست و ادب پرور (سعد) برگزید. پیشه او وعظ و آمیزش با بینوایان بود. با دربار و بزرگان دیوان برای راهنمایی آنان و گشودن گره کار در ماندگان رفت و آمد داشت، صله و وظیفه از جانی نگرفت و کسی را برای آن نستود، دل بستگی او به شیراز و میهن پرستی و انسان دوستی او نمایان است.

به سال ششصد و نود و یک هجری قمری در شیراز چشم از جهان بست و همانجا به خاک سپرده شد.

خود سعدی از بسیاری فروتنی درباره خویشتن هیچ نوشت و نام خود را نیز مکتوم داشت اما تخلص او بار بار در نظم و نثر آمده است و همان نشان بسنده ای داشت از هنر شناسی و هنر آفرینی و ادب دانی و سخنوری و انسان دوستی و شناخت در دهای اجتماع و کوشش برای درمان و نکوهش ستمکاران و غمخواری بینوایان و ستمدیدگان است و با مراجعه به آثار او به آوردن شاهد نیازی نیست.

مجموعه حاضر (غزلهای سعدی) مانند سایر نشرات (مؤسسه دانش) بسیار خوب و ممتاز چاپ شده است. ضمناً برای مزید استفاده خوانندگان به چندین فرهنگ معتبر معنی و اژه های هر غزل در پائین هر صفحه غزل آمده است.

توضیح درباره چاپهای دیگران و اشتباهات نسخه برداران و بسیاری از موارد دیگر را به انتشار جلد (تعلیقات) محول کرده اند که امید است به زودی آماده و در دسترس خواستاران قرار بگیرد. توفیق کامل ایشان را آرزو مندیم.

پایان

غزلهای سعدی

پس از مقابله هفت نسخه خطی و ۵۵ نسخه چاپی

معنی واژه های دشوار در پایین هر صفحه

دانش سعدی